

НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

CONTINUING PROFESSIONAL EDUCATION OF SOCIAL WORKERS

УДК 378:364-4

Олег Лісовець

ORCID iD 0000-0002-4641-3121

кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри соціальної педагогіки,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
вул. Освіти, 6, 03037 Київ, Україна,
lisooleg@gmail.com

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У статті розглядаються концептуальні засади застосування системного підходу до процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти. Аналізуються поняття «система» та «системний підхід» у контексті підготовки студентів до професійної діяльності у сфері соціальної роботи, і, зокрема, набуття ними соціально-правової компетентності як комплексно-особистісного утворення.

Ключові слова: інтегративність; концептуальні засади; міждисциплінарність; система; системний підхід; соціальний працівник; соціально-правова компетентність.

Вступ. У сучасних умовах реформування ідеологічної і філософської парадигми вищої школи потребують чіткого визначення вихідні концептуальні положення підготовки фахівців нового типу мислення. Зокрема, у межах даної статті ми акцентуємо увагу на методологічних засадах організації процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників як одного з пріоритетних та актуальних напрямів їх підготовки в умовах університетської освіти. Обґрунтуванню та реалізації даного напрямку присвячені дослідження М. Горбушиної, Н. Валеєвої, М. Губанова, Я. Кічука, А. Коротун та ін., в яких науковці здебільшого звертаються до системно-цілісного підходу, що дозволяє дослідити процес формуван-

ня соціально-правової компетентності студентів як відкриту систему, що розвивається. Виправданість застосування загальної теорії систем і системного аналізу в педагогіці обґрунтовується у багатьох науково-методологічних дослідженнях (Б. Ананьєв, О. Аверьянов, В. Афанасьєв, І. Блауберг, А. Брушлінський, Л. Виготський, В. Загвязинський, Т. Ільїна, В. Краєвський, Н. Кузьміна, С. Рубінштейн, В. Сластьонін, В. Шадриков та ін.). А тому ми вбачаємо доцільним розглянути процес формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників як систему, опираючись при цьому на методологію системного дослідження як провідного напрямку сучасного загальнонаукового пізнання.

Метою даної статті є розгляд концептуальних засад застосування системного підходу до процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти.

Системний підхід як методологічна основа дослідження. Визначення та аналіз концептуальних засад системного підходу дозволяє розробити якісну модель системи формування соціально-правової компетентності. А тому першочерговим завданням є з'ясування сутності системного підходу, який, як вказують науковці, не існує у вигляді строгої методологічної концепції, будучи, швидше за все, сукупністю принципів дослідження, при якому досліджуваний об'єкт розглядається як система, тобто сукупність взаємопов'язаних елементів (компонентів), що має вихід (мета), вхід (ресурси), зв'язок із зовнішнім середовищем, зворотний зв'язок. Згідно із загальною теорією систем, що як самостійний науковий напрямок почала формуватися у середині ХХ ст. (Л. фон Берталанфі, О. Богданов, М. Месарович, Л. Заде, Р. Акоф, Дж. Клір, А. Уйюмов, Ю. Урманцев, Р. Калман, С. Бір, Е. Ласло, Г. Мельников, Г. Щедровицький та ін.), об'єкт розглядається як система і, одночасно, як елемент більш великої системи.

Теоретичний аналіз проблеми засвідчив, що, незважаючи на інтуїтивну зрозумілість та велику важливість категорії «система» для наукових розвідок, донині не існує загальноприйнятого визначення, що пов'язано з розробкою цього поняття одночасно в онтологічному, гносеологічному і методологічному аспектах (Агошкова, Ахлібінинський, 1998, с. 171). Широка сфера використання поняття «система» зумовлює необхідність його аналізу у тісному зв'язку з поняттями «структура», «елемент», «підсистема» та ін., а також виділення загальних системних принципів, які характеризують це поняття: цілісності, структурності, ієрархічності, множинності, взаємозв'язку та ін. Водночас, слід враховувати, що функціонування системи забезпечується такими її властивостями як: синергетичність, емерджентність; мультиплікативність, інтерактивність.

У нашому дослідженні систему ми розглядаємо як множину взаємопов'язаних, взаємодоповнювальних, системно-взаємодіючих елементів, що відокремлені від середовища і водночас взаємодіють із ним як єдине ціле (Перегудов, Тарасенко, 1989, с. 82). Науковий аналіз

вивчення системи, особливостей її функціонування, а також вироблення стратегії побудови системи здійснюватимуться нами на основі системного підходу. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки системний підхід розглядається як напрям методології науки, завданням якого є розробка методів дослідження й конструювання складних за організацією об'єктів як систем, розкриття їх цілісності, виділення в них різноманітних типів зв'язків та зведення їх у єдину теоретичну картину (Гончаренко, 1997, с. 305). Це слугує підставою для використання в нашому дослідженні саме системного підходу до процесу формування соціально-правової компетентності і розробки моделі системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти. Головну перевагу системного підходу ми вбачаємо у його здатності функціонувати як впорядковуючий принцип і при описанні, і при моделюванні об'єкта дослідження; саме системний підхід забезпечує стабільну послідовність ходу дослідження. Понятійний апарат і розвиваючі методи системного підходу дають можливість: 1) виділити систему і навколишнє середовище, описати її; 2) аналізувати її структуру і оптимізувати її; 3) аналізувати, моделювати і оптимізувати функціонування системи (Шипіліна, 2011).

Застосовуючи системний підхід до формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників, ми, насамперед, орієнтуємося на положення щодо єдності загального, особливого й індивідуального. Як загальне цей напрям підготовки є складовою професійної підготовки соціального працівника у вищому навчальному закладі; як особливе має специфіку, зумовлену особливостями соціально-правової діяльності й підготовки до неї; як індивідуальне розкриває залежність підготовки від сформованих соціально-правових компетенцій у майбутніх соціальних працівників. Разом з тим, обґрунтування використання системного підходу до процесу формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти базується на визначених нами основних концептуальних засадах досліджуваного явища. Далі розглянемо ці вихідні методологічні та науково-теоретичні положення, що розкривають актуальність, сутність, зміст, структурні особливості системного розгляду проблеми формування соціально-правової

компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти.

Огляд концептуальних положень щодо формування соціально-правової компетентності. Перше концептуальне положення ґрунтується на розумінні соціально-правової компетентності як актуальної, важливої і необхідної складової професійної компетентності соціального працівника, яка має цілеспрямовано і систематично формуватися в процесі підготовки майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти. Значущість та невід'ємність соціально-правової компетентності для успішного здійснення професійної діяльності у сфері соціальної роботи, підтверджується тим, що таким чином забезпечується і соціально-правова спрямованість фахівця, і його інформованість та орієнтація у нормативно-правовому полі, і активність у розв'язанні соціально-правових питань, і здатність до самооцінки професійної діяльності, тощо. Необхідність ґрунтовної правової підготовки майбутніх соціальних працівників обумовлена і очевидним прискоренням темпів суспільного розвитку, зміною його цивілізаційних основ, серед яких провідне місце займає пріоритет прав людини, особистості. Це підтверджується і вимогами держави та суспільства до фахівців із соціальної роботи компетентних у вирішенні соціально-правових завдань, запитами системи соціальних служб, закладів та установ, які потребують підготовлених фахівців, що володіють соціально-правовою компетентністю.

Розглядаючи соціально-правову підготовку як частину професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, слід зазначити, що соціально-правова компетентність соціального працівника визначається рівнем його правосвідомості та правової активності, що виявляються в умовах конкретної професійної ситуації, здатністю реалізовувати «адвокативний напрям» (Кубіцький, 2017, с. 20) соціальної роботи. Основу такої компетентності соціального працівника складають система знань і розуміння права, а також дій відповідно до них. Вона дозволяє соціальному працівнику, як активному учаснику соціальної політики держави, найбільш глибоко і чітко реалізовувати свої вміння з вирішення проблемних ситуацій правовими засобами, виступати захисником прав та інтересів клієнтів. Тому виокремлення комплексу соціально-правових компетенцій

соціального працівника та системне бачення процесу їх формування на етапі професійної підготовки студентів є актуальним завданням і нагальною потребою сучасної вищої школи.

Друге концептуальне положення виступає ключовим у розумінні використання системного підходу щодо формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників і полягає в тому, що процес формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти слід розглядати як педагогічну систему, у якій усі компоненти взаємопов'язані єдиною метою, злагоджено функціонують та взаємодіють як чіткий механізм. Слід враховувати, що соціально-педагогічні, освітні системи, які є об'єктами педагогічних досліджень – це специфічні системи і вимагають врахування цієї специфіки при дослідженні. Усебічне дослідження будь-якої системи включає встановлення складу компонентів, структури і функцій як системи в цілому, так і її складових частин, факторів, що забезпечують цілісність і відносну самостійність системи. У зв'язку з цим, дослідження у теоретико-методологічному аспекті педагогічної системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти передбачає обов'язковість застосування наступних основних аспектів системного підходу: системно-компонентного; системно-структурного; системно-функціонального; системно-комунікативного (системно-інформаційного); системно-інтеграційного (системно-управлінського).

Застосування означених аспектів системного підходу, а також системних принципів (цілісності, структурності, кінцевої мети, функціональності, автономності та зв'язку компонентів, розвитку, взаємозалежності системи й середовища, ієрархічності, множинності опису системи та ін.) дає підстави визнати формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти системою, оскільки в ній наявні наступні ознаки системи: 1) наявність компонентів, складників компонентів; 2) цілеспрямованість як основа досягнення цілей; 3) єдність та цілісність компонентної структури та окремих компонентів системи. Таким чином, констатуємо, що системний підхід надає нам змогу визначити структуру системи формування соціально-правової

компетентності за допомогою виокремлення її компонентів (цільового, змістового, процесуального, об'єкт-суб'єктного, соціально-середовищного) та визначення їхніх зв'язків.

Далі розглянемо *третє концептуальне положення*, яке полягає в тому, що зміст підготовки майбутніх соціальних працівників має бути наповнений і структурований з урахуванням комплексу соціально-правових компетенцій, які формуються у студентів протягом всього періоду навчання. Компетентнісний підхід до визначення змісту освіти в умовах модернізації вищої освіти зумовлює необхідність його моделювання на основі, перш за все, чіткого бачення очікуваних результатів навчання (компетентностей), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти. При цьому слід враховувати, що соціально-правова компетентність, як і інші складові професійної компетентності соціального працівника, формується поступово в процесі різних видів освітньої діяльності. А тому побудова освітньої траєкторії її формування вимагає, насамперед, детального аналізу освітньої програми підготовки майбутніх соціальних працівників, виділення та структурування тих освітніх компонентів, які мають потенціал для формування соціально-правової компетентності, наповнення їх відповідним змістом, який відображає змістові характеристики виділених нами соціально-правових компетенцій (охоронно-захисні, координаційні, контрольно-наглядові, профілактичні, інформативно-просвітницькі, правовиховні). При цьому важливо враховувати принцип міждисциплінарності, який в системі освіти представлений у вигляді взаємозв'язку між декількома дисциплінами.

Сучасний світ вимагає міждисциплінарності як від фахівця, так і від системи сучасних знань, тим більше, коли мова йде про компетентність фахівця соціальної роботи. Адже соціальна робота як прикладна наука сформувалася на основі застосування результатів фундаментальних наук для вирішення пізнавальних і соціально-практичних проблем і на основі тісних міждисциплінарних зв'язків зі сферами наукового знання, які становлять наукову базу соціальної роботи, такими як: педагогіка, соціальна педагогіка, соціологія, психологія, етика і естетика, філософія тощо (Тюптя, Іванова, 2008). Здійснення соціально-правового захисту особистості також ви-

магає комплексного міждисциплінарного підходу до вирішення даної проблеми. Тому принцип міждисциплінарності є одним з ключових у побудові моделі системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників.

У цілому ж, системний підхід до організації навчання включає в себе: аналіз вихідних умов (мети навчання, складу студентських груп, змісту програми навчальної дисципліни тощо); розробку системи навчальних матеріалів та технологію їх використання з наступною перевіркою і внесенням необхідних коректив; заключну перевірку й оцінку системи. Важливо ефективно структурувати послідовність освітніх методів і прийомів. Їх застосування має сприяти поступальному розвитку базових компонентів соціально-правової компетентності (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, функціонально-діяльнісного та рефлексивно-оціночного) і становленню внутрішньої мотиваційної основи саморозвитку і професійного вдосконалення студентів. Слід враховувати і використовувати ті методи і прийоми, які найбільшою мірою підходять для послідовного формування системи знань, становлення ціннісних відносин, розвитку поведінки і діяльності, а також відповідають змістовним аспектам виділених соціально-правових компетенцій.

В основу *четвертого концептуального положення* використання системного підходу до процесу формування соціально-правової компетентності покладено думку, що цілісність системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти забезпечується поетапним та інтегративним характером її впровадження. Підготовка студентів має реалізовуватись у сукупності певних етапів, кожен з яких має відповідні завдання, змістове наповнення та дидактичне забезпечення, які побудовані в логічній послідовності, створюючи цілісність і нерозривність процесу вироблення в студентів необхідного рівня професійної компетентності. У той же час інтегративний характер університетської освіти зумовлений цілеспрямованим впливом на формування фахівця, який володіє теорією, методологією, історією обраної галузі наукових знань та суміжними галузевими знаннями, опанував загальногуманістичну й психологічну культуру, та сприяє мобільності фахівця. Тим більше, що на сучасному етапі розвитку педагогічної науки

і системний підхід переживає інтеграційну стадію розвитку (Шабанова, 2014, с. 95). Загалом, інтегративність полягає у формуванні якостей особистості за окремими аспектами, дотримуючись при цьому послідовності етапів залежно від розвитку і віку тих, що навчаються. Так формується необхідність інтеграційного «поєднання» різних технологічних систем за допомогою освітньої ситуації. Тобто інтегративність як цілісність зближує і пов'язує окремі частини, елементи і функції різних систем за допомогою єдиної освітньої ситуації. Особливо це важливо у контексті нашого дослідження, оскільки соціально-правова компетентність у науковому розрізі є складним інтегрованим поняттям. На наш погляд, інтегративний характер соціально-правової компетентності проявляється в кількох аспектах:

1) на всіх етапах професійної діяльності соціального працівника вона пов'язана з вирішенням різнопланових проблем людей, що вимагає інтегрування наукових знань з різних предметних галузей (філософія, психологія, логіка, соціологія, юриспруденція, педагогіка тощо). Зміст професійної роботи акумулює в собі елементи суміжних професій, що взаємно збагачує їх інформацією, інструментарієм, технологіями;

2) професійна діяльність соціального працівника здійснюється одночасно в різних підсистемах («клієнт і соціум», «клієнт і соціальні інституції», «клієнт і фахівці, котрі причетні до конкретики проблемної ситуації» тощо), що детермінує наявність інтегрованих умінь та навичок роботи;

3) поліфункціональність соціально-правової компетентності забезпечує і спроможність фахівця до цілепокладання у соціально-правовій діяльності, і готовність до активних дій у цій діяльності, і спроможність оцінити відповідність правовим нормам, і готовність до рефлексії, набуваючи узагальнюючого характеру щодо застосування соціально-правових знань і умінь у професійних ситуаціях.

Інтегративний характер системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти передбачає поєднання окремих частин і функцій системи в ціле, шляхом зближення і взаємозв'язку різних освітніх парадигм та технологій навчально-виховного процесу. Принцип інтеграції зобов'язує у процесі формування будь-яких якостей студента (не є винятком і його соціально-правова

компетентність) визнати за доцільне активізацію професійних знань, спрямованих на «відновлення», «заповнення», «на об'єднання у ціле» наукових знань із різних предметних галузей з метою посилення їх дієвості (Кічук, 2010). Саме реалізація зазначеної вимоги чи не найбільш природним чином урахує своєрідність «професії захисту» – інтеграцію, передусім, соціальних, педагогічних і правових знань, що становить підґрунтя професійної компетентності соціального працівника.

І, нарешті, розглянемо *н'яте концептуальне положення* використання системного підходу до процесу формування соціально-правової компетентності, яке полягає у спрямуванні системи на безперервний розвиток та професійне становлення особистості майбутнього соціального працівника через включення студентів у професійно-спрямовану діяльність, що передбачає перенесення засвоєних соціально-правових компетенцій у практичну площину. Розробка основних концептуальних положень практичної підготовки базується на філософському трактуванні практики як специфічно людського способу освоєння світу: у процесі практичної діяльності студенти мають можливість не просто відтворювати теоретичні знання, а й змінювати власну програму, конструювати нові алгоритми діяльності і поведінки, формувати та досягати принципово нових цілей, що забезпечить професійну активність студента.

Науково-теоретичний аналіз проблеми формування соціально-правової компетентності дозволяє стверджувати, що необхідний комплексний розвиток соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників, а саме поєднання навчальної та позааудиторної діяльності в даному напрямку. А тому соціально-правова компетентність, як і будь-яка інша, повинна носити дієвий характер. Це необхідно для того, щоб впливати на процес соціально-правового самовизначення особистості. Активна позиція студентів сприяє розвитку позитивної мотивації, самостійності, самооцінки, створює сприятливі умови для розвитку адекватного ставлення до права, соціально-правової діяльності. Позааудиторне набуття досвіду застосування соціально-правової компетентності відбувається у студентів у процесі ініціювання соціально-правової діяльності. Стикаючись на практиці з різними соціально-правовими ситуаціями, життєвими явищами, майбутні соціальні працівники мають змогу уточнити,

конкретизувати свої правові уявлення, вдосконалити соціально-правові уміння і навички, сформувані позитивне ставлення до розвитку соціально-правової компетентності. При цьому створюються відповідні умови для розвитку і саморозвитку особистості студентів.

Висновки. Таким чином, ми можемо констатувати, що зазначені концептуальні положення використання системного підходу становлять науково-теоретичну основу для створення педагогічної системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти. Узагальнюючи вищесказане, відмітимо, що значення системного підходу у даному контексті полягає в тому, що він дозволяє: розглянути процес формування

соціально-правової компетентності студентів як цілісну систему; виділити системотворний чинник формування такої компетентності в майбутніх соціальних працівників, тобто мету і результат; сконструювати систему її формування, виявити складові її компоненти, розкрити діалектику їх взаємозв'язку; розкрити обумовлені компонентами внутрішні зв'язки, а також основні умови існування даної системи.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі вбачаємо у виявленні механізмів та шляхів впровадження системи формування соціально-правової компетентності майбутніх соціальних працівників як складової їх університетської підготовки, з'ясування її ефективності та результативності.

Література

- Агошкова Е. Б., Ахлибининский Б. В. Эволюция понятия системы. *Вопросы философии*. 1998. № 7. С. 170–179. URL: <http://www.metodolog.ru/00306/00306.html> (дата звернення: 2.02.2018).
- Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
- Кічук Я. В. Теоретичні і методичні засади формування правової компетентності майбутнього соціального педагога в умовах університетської педагогічної освіти: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2010. 375 с.
- Кубицький С. О. Аналіз освітньо-професійних програм підготовки фахівців за спеціальністю 231 Соціальна робота. *ScienceRise. Pedagogical Education*. 2017. № 6. С. 18–22. doi: 10.15587/2519-4984.2017.105503
- Перегудов Ф. И., Тарасенко Ф. П. Введение в системный анализ. Москва: Высшая школа, 1989. 167 с.
- Тюття Л. Т., Иванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 574 с.
- Шабанова Ю. О. Системний підхід у вищій школі: підручник для студентів магістратури. Дніпропетровськ: НГУ, 2014. 120 с.
- Шипилина Л. А. Методология психолого-педагогических исследований: учебное пособие. Москва: Флинта, Наука, 2011. 205 с.

References

- Agoshkova, E. B., Ahlibininskij, B. V. (1998). Jevoljucija ponjatija sistemy [Evolution of the concept of system]. *Voprosy filosofii*, 7, 170–179. Retrieved from <http://www.metodolog.ru/00306/00306.html> (rus).
- Honcharenko, S. U. (1998). *Ukrayinskyj pedahohichnyj slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]*. Kyiv, Ukraine: Lybid (ukr).
- Kichuk, Ya. V. (2010). *Teoretychni i metodychni zasady formuvannya pravovoyi kompetentnosti maibutnoho socialnoho pedahoha v umovax universytetskoyi pedahohichnoyi osvity [Theoretical and methodical principles of forming the legal competence of the future social teacher in the conditions of university pedagogical education]*. Doctor's thesis: 13.00.04. Odesa, Ukraine (ukr).
- Kubitskyj, S. O. (2017). Analiz osvitno-profesijnykh prohram pidhotovky fakhivciv za specialnistyu 231 Socialna robota [Analysis of educational and professional training programs for specialists in the specialty 231 Social work]. *ScienceRise. Pedagogical Education*, 6, 18–22. doi: 10.15587/2519-4984.2017.105503(ukr).

- Peregudov, F. I., Tarasenko, F. P. (1989). *Vvedenie v sistemnyj analiz [Introduction to system analysis]*. Moskow, Russia: Vysshaja shkola (rus).
- Трутьтя, Л. Т., Иванова, І. В. (2008). *Socialna robota: teoriya i praktyka [Social work: theory and practice]*. Kyiv, Ukraine: Znannya (ukr).
- Shabanova, Yu. O. (2014). *Systemnyj pidkhid u vyshhij shkoli [System approach in high school]*. Dnipropetrovsk, Ukraine: NHU (ukr).
- Shipilina, L. A. (2011). *Metodologija psihologo-pedagogicheskikh issledovanij [Methodology of psychological and pedagogical research]*. Moskow, Russia: Flinta, Nauka (rus).

СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД К ФОРМИРОВАНИЮ СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ

Лисовец Олег, кандидат педагогических наук, доцент,
докторант кафедры социальной педагогики,
Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова,
ул. Образования, 6, 03037 Киев, Украина, lisooleg@gmail.com

В статье рассматриваются концептуальные основы применения системного подхода к процессу формирования социально-правовой компетентности будущих социальных работников в условиях университетского образования. Анализируются понятия «система» и «системный подход» в контексте подготовки студентов к профессиональной деятельности в сфере социальной работы и, в частности, приобретение ими социально-правовой компетентности как комплексно-личностного образования.

Ключевые слова: *интегративность; концептуальные основы; междисциплинарность; система; системный подход; социально-правовая компетентность; социальный работник.*

SYSTEM APPROACH TO FORMATION OF SOCIAL AND LEGAL COMPETENCE OF SOCIAL WORKERS

Lisovets Oleg, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Doctoral Student of Social Pedagogy Department, National Pedagogical Dragomanov University,
6 Education Str., 03037 Kyiv, Ukraine, lisooleg@gmail.com

In article conceptual basics of application of system approach to process of formation of social and legal competence of future social workers in the conditions of university education are covered. Concepts «system» and «system approach» in the context of training of students for professional activity in the sphere of social work and, in particular, acquisition of social and legal competence by them as complex and personal education are analyzed. Feature of system approach consists that it opens integrity of system; allows to define the mechanisms providing integrity of system; promotes identification of communications between components and their coherences. Definition and the analysis of conceptual bases of system approach allow to develop qualitative model of system of formation of social and legal competence.

In article relevance and need of system consideration of this process through the analysis of the main contradictions is proved. The structure of system of formation of social and legal competence by means of allocation of its components (target, substantial, procedural, object – subject, the social environment) and definitions of their communications is shown. It is indicated the need of system consideration of separate social and legal competences, and the accounting of integrative nature of their formation.

Importance of inclusion of students in the professional directed activity providing transfer of the acquired social and legal competences in the practical plane is noted. The specified conceptual provisions of use of system approach make a scientific-theoretical basis for creation of pedagogical system of formation of social and legal competence of future social workers in the conditions of university education.

Key words: *conceptual bases; integrativity; interdisciplinary; social and legal competence; Social worker system; systems approach.*

Стаття надійшла до редакції 14.03.2018

Прийнято до друку 26.04.2018